

Begrippenlijst

Wat is gender?

Gender gaat over de rollen en verwachtingen die we als maatschappij hebben van meiden en jongens. Iedere cultuur heeft specifieke ideeën over wat het betekent om vrouw of man te zijn en hoe meiden en jongens zich horen te gedragen. Gender is dan ook geen vaststaand gegeven, maar een iets wat vorm krijgt door sociale en culturele gewoontes van een plaats en een tijd.

Genderidentiteit gaat over wie je bent: iemands diepgevoelde overtuiging vrouw, man of non-binair te zijn. Non-binair betekent dat je je niet herkent in man of vrouw, maar dat je iemand daartussen of -buiten bent.

Genderexpressie gaat over hoe je je uit: hoe iemand zich naar buiten presenteert, vrouwelijk mannelijk of genderneutraal (ook wel androgyn genoemd). Iedereen heeft een eigen mix aan vrouwelijke, mannelijke en neutrale kanten. Het is vaak niet makkelijk al je kanten te laten zien, omdat de maatschappij anders oordeelt over meiden en jongens bij hetzelfde gedrag (zie gendernormen).

Sekse of geslacht verwijst naar geslachtskenmerken als genitaliën, hormonen, chromosomen en lichaamsvormen. Aan de hand van uiterlijke geslachtskenmerken krijgen de meeste baby's sekse vrouw of sekse man toegekend. Sommige baby's krijgen sekse o toegekend van onbekend of onbepaald. Er is veel meer diversiteit in sekse dan de labels vrouw, man en o doen vermoeden, iedereen heeft een eigen en unieke set aan geslachtskenmerken.

Gendernormen zijn ideeën over welke gedragingen, activiteiten en eigenschappen maatschappelijk geaccepteerd zijn voor meiden en welke voor jongens. Gendernormen zijn sociaal- cultureel bepaald en worden beïnvloed door factoren als leeftijd, klasse en etniciteit, maar ook door religie en seksuele oriëntatie. Gendernormen zijn doorgaans gebaseerd op genderstereotypen. De invulling van wat wel en niet geaccepteerd is voor meiden en jongens verschilt door de tijd heen, per samenleving en tussen sociale klassen. Gendernormen zijn afhankelijk van de context, en kunnen veranderd worden.

Gendergerelateerd geweld is geweld tegen iemand op grond van geslacht, genderidentiteit, seksuele oriëntatie of genderexpressie. In de praktijk treft dit geweld vooral meiden, lhbt-personen en mensen met een genderexpressie of genderidentiteit die niet conform de norm is. Gendergerelateerd geweld kan gaan over pesten, intimidatie en uitsluiting en ook over fysiek-, emotioneel- en seksueel geweld.

Voorbeelden van (online) seksuele grensoverschrijding

Seksueel geweld: dit betreft verkrachting of aanranding. De term verkrachting wordt gebruikt als er sprake is van penetratie (genitaal, oraal, anaal) tegen de wil. Aanranding wordt gebruikt bij andere seksuele handelingen tegen iemands wil. Bij verkrachting en aanranding kan dwang uitgeoefend worden. Soms is iemand niet in staat om toestemming te geven, bijvoorbeeld door alcohol- of druggebruik of wanneer die verlamd is van angst (*freezing*). Misbruik maken van zulke situaties is ook een vorm van seksueel geweld.

Seksueel misbruik: dit is elke vorm van seksuele grensoverschrijding waarbij de dader misbruik maakt van een verschil in leeftijd of macht. Elke vorm van seksueel contact tussen een volwassene en een kind is seksueel misbruik. Ook in andere situaties waarin misbruik wordt gemaakt van een leeftijds-, machtsverschil of verstandelijke beperking spreken we van seksueel misbruik.

Seksuele intimidatie: dit betreft opmerkingen, gebaren en handelingen met een seksuele betekenis die het slachtoffer als ongewenst, bedreigend en/of vernederend ervaart. Seksuele intimidatie kan zowel online als offline plaatsvinden.

Ongewenste sexting of misbruik: het zonder toestemming delen van seksueel getinte beelden of het delen van beelden met anderen tegen de wil van diegene die erop staat. Niet alleen het zonder consent verspreiden van iemands beelden, maar ook het ongewenst ontvangen van seksueel getinte beelden, zoals dickpics, is grens-overschrijdend.

Sextortion. Dat is een samenvoeging van het Engelse sex (seks) en extortion (afpersing). Dit is een vorm van afpersing waarbij een zender dreigt om zonder toestemming seksueel beeldmateriaal van het slachtoffer te openbaren, om deze te dwingen om meer van dit soort materiaal te sturen, te betalen of om (al dan niet seksueel getinte) opdrachten uit te voeren.

Exposing: dit verwijst naar het 'ontmaskeren' van personen. Dit gaat vaak om meisjes en jonge meiden. Het kan dan gaan over het verspreiden van naaktfoto's of -filmpjes, beeldmateriaal waarop ze geen hoofddoek dragen, of het 'outen' van hun sekse-, seksuele- en genderidentiteit. Naast beeldmateriaal kan het ook gaan om roddels, verhalen en privégegevens.

Shamen is al het onlinegedrag met als doel om de persoon in kwestie te beschamen of vernederen. Dit kan om veel verschillende redenen, bijvoorbeeld rondom eer en de familiale sfeer. Slachtoffers worden dan vaak gediscrimineerd, uitgescholden of bedreigd.

Soms is iemand niet in staat om toestemming te geven. Misbruik maken van zulke situaties is ook een vorm van seksueel geweld.

Voorbeelden van (online) seksuele grensoverschrijding

Wraakporno: het zonder toestemming bezitten en openbaar maken/verspreiden van (gestolen) seksueel beeldmateriaal door bijvoorbeeld hackers, (ex)partners, kindermisbruikers, verkrachters en mensenhandelaren. Anders dan bij sextortion gaat het hier niet om afpersing, maar over doelbewust schade toebrengen aan slachtoffers door het naar buiten brengen van de beelden.

Online grooming: het proces waarbij een volwassene iemand die jonger is dan 16 jaar verleidt tot (online) contact en vaak ook een vertrouwensband opbouwt, met als uiteindelijke doel om dan (al dan niet online) af te spreken en seksueel misbruik te plegen.

(Online)(ex)partnergeweld

(Ex-)Partnergeweld is iedere vorm van geweld tussen partners of ex-partners. Ook een (constante) geweldsdreiging wordt beschouwd als (ex-) partnergeweld. Hierbij gaat het om alle vormen van geweld; fysiek, emotioneel/psychisch, seksueel, financieel of online, en om stalking.

Zijn er meer begrippen waar u uitleg bij wil?

Laat het ons weten via [ACT4RESPECT.NL](https://act4respect.nl)

Bronnen

- 1 Marianne Cense en Anita Redert, 'Wat bepaalt de impact van online seksueel geweld?', Rutgers, 31 mei 2022
- 2 Netwerk Mediawijsheid, White Paper: Online kwetsend gedrag, oktober 2023

Colofon

© Atria, Rutgers, COC, 2023
Vormgeving Kate Snow Design
Huisstijl De Merkfabriek

Act4Respect

Act4Respect zet zich samen met jongeren en professionals in voor gelijkwaardige relaties onder jongeren & jongvolwassenen waarin geen ruimte is voor fysiek, seksueel of cybergeweld. Act4Respect wil voorkomen dat iemands sekse-, seksuele-, of genderidentiteit of persoonlijkheid aanleiding vormt voor geweld.

Act4Respect wordt gefinancierd door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en is een samenwerking tussen: